

POLSKA FILOZOFIA
CHRZEŚCIJAŃSKA
XX WIEKU

Jacek Woroniecki

Piotr S. Mazur
Barbara Kiereś
Ryszard Skrzyniarz
Agata Płazińska

Wydawnictwo Naukowe
Akademii Ignatianum w Krakowie

Kraków 2019

© Copyright by Akademia Ignatianum w Krakowie, 2019

Teksty Jacka Woronieckiego OP (s. 125–199):

© Copyright by Fundacja Servire Veritati. Instytut Edukacji Narodowej

Publikacja finansowana w ramach programu
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą
„Pomniki polskiej myśli filozoficznej, teologicznej i społecznej XX i XXI wieku”
w latach 2016–2020, nr projektu 0033/FIL/2016/90

Redaktor naukowy tomu

Piotr S. Mazur

Recenzenci

Artur Andrzejuk

Ryszard Polak

Redaktor prowadzący

Roman Małecki

Redakcja i korekta

Anna Grochowska-Piróg

Skład i łamanie

Lesław Sławiński

Projekt okładki i stron tytułowych

PHOTO DESIGN – Lesław Sławiński

ISBN 978-83-7614-393-4

Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie

ul. Kopernika 26 • 31–501 Kraków

tel. 12 39 99 620

wydawnictwo@ignatianum.edu.pl

<http://wydawnictwo.ignatianum.edu.pl>

Spis treści

I. JACEK WORONIECKI OP – OSOBA I DZIEŁO

1. ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA	9
2. CHARAKTER EPOKI	19
3. KONCEPCJA FILOZOFII	31
4. FILOZOFIA CZŁOWIEKA	41
5. MORALNOŚĆ I ETYKA	51
6. PEDAGOGIKA I WYCHOWANIE	61
7. FILOZOFIA SPOŁECZNA	71
8. MYŚL TEOLOGICZNA	81
9. DYSKUSJE I POLEMIKI	93
10. ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO KRAJOWE I ZAGRANICZNE	103
11. SŁOWNIK TERMINÓW	113

II. JACEK WORONIECKI OP – TEKSTY WYBRANE

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU ETYKI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ W PORÓWNIANIU Z INNYMI SYSTEMAMI ETYCZNYMI Jacek Woroniecki, <i>Katolicka Etyka Wychowawcza</i> , t. 1, Fundacja Servire Veritati. Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2013, s. 109–118	125
--	-----

ROZWÓJ OSOBISTOŚCI CZŁOWIEKA	
Jacek Woroniecki, <i>Rozwój osobistości człowieka. Dynamiczny aspekt personalizmu</i> , w: <i>Wychowanie człowieka. Pisma wybrane</i> , Znak, Kraków 1961, s. 59–92	135
NAWYK CZY SPRAWNOŚĆ	
Jacek Woroniecki, <i>Nawyki czy sprawność</i> . w: <i>Wychowanie człowieka. Pisma wybrane</i> , Znak, Kraków 1961, s. 33–57	161
UMIEJĘTNOŚĆ RZĄDZENIA I ROZKAZYWANIA	
Jacek Woroniecki, <i>Umiejętność rządzenia i rozkazywania</i> , Fundacja Servire Veritati. Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2016, s. 5–31	179
O NARODZIE I PAŃSTWIE	
Jacek Woroniecki, <i>Quaestio disputata de natione et statu civili. O narodzie i państwie</i> , przeł. z j. łac. Rafał Maliszewski, Fundacja Servire Veritati. Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2004, s. 15–31	189
BIBLIOGRAFIA	201

I.

JACEK WORONIECKI OP
– OSOBA I DZIEŁO

WYKAZ SKRÓTÓW PRAC JACKA WORONIECKIEGO OP

- Etyka** – *Etyka*, w: *Zarys filozofii. Praca zbiorowa*, t. 2, Lublin 1929, s. 179–281.
- KEW** – *Katolicka Etyka Wychowawcza*, t. 1–3, Lublin 2013.
- KT** – *Katolickość tomizmu*, Lublin 1999.
- NcS** – *Nawyk czy sprawność*, w: *Wychowanie człowieka. Pisma wybrane*, Kraków 1961, s. 33–58.
- ChNoM** – *Podstawy filozoficzne i teologiczne chrześcijańskiej nauki o małżeństwie*, w: *U podstaw kultury katolickiej*, Lublin 2002, s. 71–108.
- PNoM** – *Podstawy nauki o małżeństwie i rodzinie*, w: *Wychowanie człowieka. Pisma wybrane*, Kraków 1961, s. 212–247.
- PPK** – *Program pedagogiki katolickiej*, „Ateneum Kapłańskie”, 47(1947).
- PP** – *Paedagogia perennis. Św. Tomasz a pedagogika nowożytna*, „Przegląd Teologiczny”, 5(1924), s. 143–160.
- ONiP** – *Quaestio disputata de natione et statu civili. O narodzie i państwie*, przeł. z jęz. łac. Rafał Maliszewski, Lublin 2004.
- ROCz** – *Rozwój osobistości człowieka. Dynamiczny aspekt personalizmu*, w: *Wychowanie człowieka. Pisma wybrane*, Kraków 1961, s. 59–92.
- URiR** – *Umiejętność rządzenia i rozkazywania*, Lublin 2016.
- PKK** – *U podstaw kultury katolickiej*, Lublin 2002.
- WSW** – *W szkole wychowania. Teksty wybrane*, Lublin 2008.
- WCz** – *Wychowanie człowieka. Pisma wybrane*, Kraków 1961.
- WSiPS** – *Wychowanie społeczne i praca społeczna*, „Prąd”, 9(1921), nr 1–2, s. 13–22; nr 3–4, s. 58–73.
- ŻRWIP** – *Życie religijne współczesnej inteligencji polskiej*, w: *U podstaw kultury katolickiej*, Lublin 2002, s. 23–70.

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Jacek Adam Woroniecki przyszedł na świat 21 grudnia 1878 roku w Lublinie, jako syn księcia Mieczysława Woronieckiego i Marianny z hrabiów Drohojewskich, otrzymując na chrzcie świętym imiona Adam (imię dziadka), Marian (po matce), Tomasz (prorocze), Pius i Leon. Urodził się jako drugie dziecko z licznej rodziny. Lata dzieciństwa spędził w majątku ojca Kanie w okolicach Chełma Lubelskiego. Od roku 1892 odbywał naukę w IV Gimnazjum Męskim w Warszawie, uczestniczył także w tajnych wykładach z języka polskiego oraz historii. W tym czasie zainteresował się naukami humanistycznymi i przyrodniczymi. Świadectwo maturalne otrzymał w roku 1898, następnie zgłosił się na ochotnika do szkoły wojskowej, którą ukończył ze stopniem chorążego kawalerii¹.

Po odbyciu rocznej służby w pułku huzarów grodzieńskich, w roku 1899 wyjechał do Fryburga Szwajcarskiego, gdzie rozpoczął studia przyrodnicze, a następnie teologiczne i filozoficzne. Podczas pobytu w Szwajcarii nawiązał kontakt z dominikanami – profesorami tamtejszego uniwersytetu, którzy wpłynęli na jego późniejszą decyzję o wyborze drogi kapłańskiej. Tam też w roku 1902 uzyskał licencjat z nauk przyrodniczych, a w roku 1905 licencjat z teologii. W tymże roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie, gdzie rok później przyjął święcenia kapłańskie. Studia oraz wzmożona aktywność

¹ Archiwum O. Jacka Woronieckiego; nr 39/1, Dokumenty osobiste o. Jacka Woronieckiego: metryka urodzenia, dowody osobiste, paszporty, świadectwa, stopnie naukowe i inne; lata 1878–1949, Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie.

przyszłego dominikanina wywołały przemoczenie, skutkując wago-tonią – chorobą nerwu błędnego, na którą cierpiał do końca swojego życia².

Myśl o powołaniu zakonnym coraz częściej niepokoiła młodego kapłana. W czasie podróży po Włoszech odwiedził celę św. Dominika (24 grudnia 1907 r.) w Rzymie, dochodząc do przekonania, że jedyną drogą, którą może wybrać, jest wstąpienie do zakonu Dominikanów. W roku 1909 wyjechał ponownie do Szwajcarii i obronił rozprawę doktorską z teologii (*Les principes fondamentaux de la sociologie thomiste*) na uniwersytecie we Fryburgu. W tym samym roku, po śmierci ojca, rozpoczął nowicjat w San Domenico di Fiesole pod Florencją w zakonie Dominikanów, otrzymując imię zakonne Jacek. 11 października 1911 roku w Düsseldorfie złożył śluby wieczyste, po czym objął funkcję ojca duchownego i wiceregensa konwiktu teologicznego we Fryburgu³.

Od roku 1914 Jacek Woroniecki wykładał etykę w klasztorze Dominikanów w Krakowie. Został przyjęty do Komisji Historii Filozofii PAU. W roku 1918 podjął misję odrodzenia życia religijnego Polaków, uświadamiając inteligencję polską o obowiązkach i zadaniach, które powinna podjąć⁴. W roku 1919 został powołany na profesora teologii moralnej i etyki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie zaangażował się w prace nad zatrudnieniem specjalistów z dziedziny nauk humanistycznych oraz przyrodniczych. W latach 1922–1924 pełnił funkcję rektora KUL-u, a w roku 1928 został prorektorem uczelni. Jako profesor i rektor przyczynił się do rozwoju KUL-u, w którym chciał stworzyć centrum oficjalnej nauki Kościoła – tomizmu, na co nie pozwoliły okoliczności zewnętrzne. W Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prowadził rozmowy w sprawie utrzymania KUL-u. Był założycielem Towarzystwa Przyjaciół KUL-u oraz Towarzystwa św. Tomasza z Akwinu, które miało na celu pomoc księżom w zdobyciu wyższych studiów zagranicznych. Z jego inicjatywy rozbudowano gmach uniwersytetu. Pod jego patronatem działało koło Studiów Religijnych, które będąc stowarzyszeniem studenckim,

² Archiwum O. Jacka Woronieckiego; nr 39/19, Biografie i wspomnienia, Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie.

³ I.Z. Błęszyńska, *O. Jacek Woroniecki. Dominikanin – Wychowawca – Patriotą 1878–1949*, Lublin 2006, s. 49–54.

⁴ K. Kalinowska, *Jacek Woroniecki o społeczeństwie i państwie*, Lublin 2005, s. 169.

za swoją misję przyjęło pogłębianie wiedzy religijnej, filozoficznej oraz etycznej. Aby zaangażować młodzież w dzieło misji katolickich, w roku 1927 utworzył Akademickie Koło Misyjne⁵.

Znajomość kilku języków obcych pozwoliła Woronieckiemu na publikacje zagraniczne oraz utrzymywanie kontaktu z licznymi uniwersytetami w Europie. W roku 1929 objął katedrę teologii moralnej w Angelicum w Rzymie, a rok później otrzymał najwyższy tytuł naukowy w zakonie Magistra św. Teologii. Wieczne Miasto opuścił z powodu pogarszającego się stanu zdrowia. W roku 1932 założył Zgromadzenie Sióstr Dominikanek Misjonarek Jezusa i Maryi, pragnąc utrzymać ten fakt w ukryciu. Celem zgromadzenia miała być ewangelizacja Rosji, opanowanej przez komunistyczną ideologię. Od roku 1933 pełnił obowiązki rektora Studium Filozoficzno-Teologicznego dominikanów we Lwowie, gdzie wykładał teologię moralną, patrologię oraz historię Kościoła. Dbał o zachowanie wysokiego poziomu intelektualnego przyszłych współbraci, inicjując i współtworząc budowę klasztoru-studium oo. Dominikanów w Warszawie. W latach 1937–1939 wykładał w tej placówce, pełniąc funkcję rektora oraz poświęcał się pracy redakcyjnej „Szkoły Chrystusowej”. Wybuch II wojny światowej zastał o. Woronieckiego w Krakowie, gdzie pozostał do końca życia. Początkowo głosił tam rekolekcje i wykłady z teologii moralnej oraz prawa kanonicznego, jednak ze względu na pogarszający się stan zdrowia poświęcił się pracy pisarskiej z zakresu filozofii, ze szczególnym uwzględnieniem etyki, a także pedagogiki i historii Kościoła. Podczas pobytu w Krakowie założył Towarzystwo św. Augustyna, uporządkował archiwum klasztorne. Zmarł w opinii świętości 18 maja 1949 roku. Został pochowany w Krakowie w grobowcu Dominikanów na cmentarzu Rakowickim, a w 1960 roku jego szczątki zostały przeniesione do kościoła św. Jacka w Warszawie⁶. Proces beatyfikacyjny Jacka Woronieckiego rozpoczął się 7 grudnia 2004 roku w Krakowie.

Ojciec Jacek Woroniecki pozostawił po sobie znaczący dla kultury polskiej dorobek intelektualny. Był autorytetem w sprawach teologii, religii i życia katolickiego oraz znakomitym wychowawcą. Słynął także

⁵ I.Z. Błęszyńska, *O. Jacek Woroniecki...*, s. 100–101.

⁶ Archiwum O. Jacka Woronieckiego; nr 39/23, Wspomnienia pośmiertne, Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie.

ze swojej pobożności. Miał znaczący wpływ na formację inteligencji polskiej, zwłaszcza okresu międzywojennego⁷.

DOROBEK PIŚMIENNICZY

Do najważniejszych prac Jacka Woronieckiego należą: *Historia katolickiej akcji społecznej w XIX w.* (Lublin 1906), *Metoda i program nauczania teologii moralnej* (Lublin 1922), *Około kultu mowy ojczystej* (Lwów 1925), *Umiejętność rządzenia i rozkazywania* (Poznań 1947, 1992, 2001, 2004, 2016), *U podstaw kultury katolickiej* (Poznań 1935, 2002, 2013), *Nawyk czy sprawność. Centralne zagadnienie pedagogiki katolickiej* (Wilno 1939, Kraków 1961), *Hagiografia, jej przedmiot, trudności i zadania w Polsce. Rzecz o świętych polskich* (Kraków 1940), *Św. Jacek Odrowąż i wprowadzenie Zakonu Kaznodziejskiego do Polski* (Kraków 1947), *Błogosławiony Czesław dominikanin (1175[?]-1242)* (Opole 1947).

Dominikański filozof jest też autorem wielu artykułów naukowych, m.in.: *O stosunku moralności do religii* (Warszawa 1911), *Studium nad kardynalną cnotą roztropności* (Wilno 1923), *Ofiarność społeczna i warunki jej rozwoju* (Lublin 1923), *Paedagogia perennis. Św. Tomasz a pedagogika nowożytna* (Lublin 1924), *Katolickość tomizmu* (Lublin 1924, 1938, 1999, 2010, 2011), *Życie religijne współczesnej inteligencji polskiej* (Warszawa 1922, Lublin 2002), *Moc i wartość spekulatywnych cech tomizmu* (Lwów 1927), *Ogólne podstawy filozoficzne i teologiczne chrześcijańskiej nauki o małżeństwie* (Lublin 1928, 2002), *Nauka św. Tomasza o gorliwości* (Warszawa 1936), *Moralność a religia* (Edinburgh 1944, Lublin 2002).

W sumie Woroniecki napisał około 199 dzieł wydanych drukiem. Liczne prace pozostają w rękopisach i maszynopisach w Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie. W dorobku naukowym autora *Katolickiej Etyki Wychowawczej* znajdują się prace o tematyce filozoficznej, etyczno-pedagogicznej oraz teologicznej. Jego zainteresowania filozoficzne ogniskują się zwłaszcza na problematyce wychowania, etyki i moralności, społeczeństwa i polityki. Sprzeciwia się oddzielaniu filozofii od teologii i pedagogiki od filozofii, wiążąc

⁷ M.L. Niedziela, *Jacek Woroniecki OP i jego troska o nową świadomość chrześcijaństwa w Polsce*, w: *Człowiek – moralność – wychowanie. Życie i myśl Jacka Woronieckiego OP*, Lublin 2000, s. 79.

tę ostatnią zwłaszcza z etyką. Filozofię traktuje jako dyscyplinę autonomiczną względem nauk szczegółowych, opartą na metafizyce i antropologii, uprawianą społecznie. Jest przeciwnikiem indywidualizmu i subiektywizmu poznawczego. Szczególny nacisk kładzie na zagadnienie wychowania człowieka i pedagogikę, podkreślając ich trwałe związki z filozofią katolicką, za jaką uznawał tomizm. W wychowaniu podkreśla znaczenie spotencjalizowania człowieka oraz rolę cnót kardynalnych: roztropności, męstwa, umiarkowania, oraz sprawiedliwości. W dziedzinie społecznej akcentuje rolę wspólnot naturalnych: monogamicznego małżeństwa i rodziny, narodu i państwa. Jako teolog odrzuca kazuistykę moralną, podejmując problem miłosierdzia bożego, głosi konieczność wychowania religijnego i patriotycznego⁸.

W badaniach naukowych Woroniecki pozostaje pod ogromnym wpływem postaci oraz dzieła św. Tomasza z Akwinu, którego oddziaływanie jest widoczne praktycznie w każdym z jego pism. Jego publikacje z zakresu etyki i pedagogiki świadczą o wnikliwym studiowaniu dzieł Akwinaty. Uważa, że myśl autora *Sumy teologii* cechuje uniwersalizm, gdyż powstała ona jako synteza dotychczasowego dorobku naukowego ludzkości, i jest stale otwarta na to, co prawdziwe w zakresie całego ludzkiego poznania. Pozwala ona nie tylko uniknąć błędów indywidualizmu i subiektywizmu w uprawianiu filozofii, ale jest też otwarta na dalszy rozwój, służąc ostatecznie dobru osoby ludzkiej. W realizmie tomistycznym upatruje najlepszej metody poznania prawdy obiektywnej. Opierając się na tym systemie, odwołuje się jednocześnie zarówno do klasyków filozofii m.in. Arystotelesa, jak i współczesnych mu myślicieli, szukając u nich inspiracji czy podejmując z nimi polemikę. W swoich rozważaniach często sięga do przykładów z życia potocznego, literatury i historii⁹.

PRZEGLĄD WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI

W *Historii katolickiej akcji społecznej w XIX wieku. Szkic historyczno-społeczny* (Lublin 1906) Woroniecki poddaje analizie podstawy

⁸ R. Polak, *Woroniecki Jacek*, w: *Encyklopedia Filozofii Polskiej*, red. nauk. A. Maryniarczyk, t. II, Lublin 2011, s. 844.

⁹ P. Szydłowski, *Woroniecki Jacek*, w: *Wizerunki filozofów i humanistów polskich wiek XX*, red. J. Szmyd, Kraków 2000, s. 412.

historyczne i rozwój tego ruchu społecznego na przestrzeni dziejów. Podkreśla w niej rolę, jaką zajmuje działalność społeczna w dziejach Kościoła katolickiego, której silny rozwój nastąpił w XIX wieku. Szczególną uwagę zwraca na trudności z rozwojem katolickiej akcji społecznej w Polsce, która z powodu uwarunkowań historycznych nie mogła się rozwinąć w takiej formie, jak w Europie Zachodniej.

Napisana w sześćsetlecie kanonizacji św. Tomasza z Akwinu *Katolickość tomizmu* (Lublin 1924, Warszawa 1938, Lublin 1999) przybliża specyfikę myśli Doktora Anielskiego. Autor podkreśla uniwersalistyczny charakter doktryny Akwinaty, ukazując znaczenie jego podejścia do poznania realnie istniejącego świata i podkreślając jego wkład w intelektualny dorobek ludzkości. Uniwersalizm ten jest związany ze społecznym uprawianiem filozofii, które jest odmienne od indywidualistycznej koncepcji uprawiania filozofii, właściwej dla myślicieli nowożytnych i współczesnych. Nauka św. Tomasza z Akwinu przekracza istniejące systemy filozoficzne. Niemożliwym jest również wpisanie jej w kategorie czy doktryny teologiczne. Woroniecki wskazuje na genezę oraz przyczyny, dla których naukę św. Tomasza z Akwinu należy łączyć i interpretować przez odwołanie do Ewangelii. Przez „katolickość” tomizmu rozumie nie tylko związek tego systemu z nauką Chrystusa, ale również uniwersalizm myśli Akwinaty.

Pełnia modlitwy. Studium teologiczne dla inteligencji (Poznań 1924, 1935, 1982, 1988, Kraków 1997, Lublin 2000) jest analizą formy katolicyzmu w Polsce. Zarzuca w nim elitom społecznym brak życia pełnią wiary chrześcijańskiej, którego powodem jest uległość wobec innych prądów umysłowych. W studium wyklada szczegółową naukę o modlitwie, kwestionując fideistyczną, kwietystyczną, jansenistyczną, sentymentalistyczną i indywidualistyczną interpretację zagadnień religijnych. Podkreśla wagę modlitwy, w której widzi odrodzenie życia religijnego. Opierając się na pismach św. Tomasza z Akwinu, akcentuje potrzebę łączenia praktyki życia codziennego z modlitwą, nadającą mu moc i trwałość.

Najważniejszym dziełem filozoficznym Woronieckiego jest *Katolicka Etyka Wychowawcza (Etyka ogólna, t. I – Poznań 1925; Etyka ogólna, t. I, Etyka szczegółowa, t. II – Kraków 1948; Etyka ogólna, t. I, Etyka szczegółowa, t. II/1, II/2 – Lublin 1986, 1995; Etyka szczegółowa, t. I–III – Lublin 2013)* zawierająca wnikliwą analizę życia moralnego człowieka jako jednostki oraz społeczności, którą ukazuje na płaszczyznach: teologicznej, etycznej i pedagogicznej. Myślą przewodnią

dzieła jest ukazanie nierozzerwalności związku pomiędzy doskonaleniem moralnym a wychowaniem człowieka, które zogniskowane są na życiu osobowym człowieka, wynikającym z jego rozumu i woli. Doskonalenia tych władz wymaga zarówno integracja życia cielesno-biologicznego z życiem osobowym, jak i aktualizacja potencjalności tkwiących w naturze ludzkiej. Kształtowanie sprawności naturalnych łączy się z gotowością otwarcia osoby ludzkiej na oddziaływanie ze strony nadprzyrodzonej. Woroniecki rozumie wychowanie jako proces społeczny, w którym jedne osoby kształtują inne, oraz jako wychowanie samego siebie. *Katolicką Etykę Wychowawczą* można uznać za dzieło z zakresu filozofii, teologii moralnej oraz pedagogiki.

W dziele *Quaestio disputata de natione et statu civili. O narodzie i państwie* (Piacenza 1926, Lublin 2004) Woroniecki skupia się na problematyce roli państwa i narodu w życiu ludzkim. Naród rozumie jako naturalną więź moralno-obyczajową, poprzez którą jedni członkowie tej społeczności oddziałują na innych, wspomagając się w rozwoju osobowym.

W artykule *Moc i wartość spekulatywnych cech tomizmu* (Lwów 1927) Woroniecki podkreśla, że nauka św. Tomasza z Akwinu zajmuje szczególne miejsce w dziejach myśli ludzkiej. Z powodu jej roli w nauce Kościoła jest narażona na wiele krytyk i uwag. Jednym ze źródeł nieporozumień jest spór o spekulatywną i pozytywną metodę w teologii i filozofii. Odpierając krytyczne zarzuty wobec nauki św. Tomasza z Akwinu stwierdza, że została ona oparta na poznaniu bytu. Według Woronieckiego tomizm jest nauką spekulatywną, cechującą się realizmem, którego źródłem jest obserwacja i poznanie rzeczywistości. Jest też nauką, która na drodze filozoficznej podejmuje wnikliwe studia nad strukturą rzeczywistości, szukając jej istotnych przyczyn. Woroniecki twierdzi, że teologia spekulatywna jest analitycznym badaniem prawd wiary, aby na ich podstawie budować poszczególne normy postępowania ludzkiego.

Ogólne podstawy filozoficzne i teologiczne chrześcijańskiej nauki o małżeństwie (Lublin 1928, Lublin 2002) zostały poświęcone zagadnieniu małżeństwa i czynnikom, które osłabiają relację pomiędzy małżonkami. Woroniecki podkreśla społeczny charakter małżeństwa, który najpełniej wyraża się w zrodzeniu potomstwa oraz wychowaniu go. Pisząc o doniosłości małżeństwa jako sakramentu, odwołuje się do listu św. Pawła do Efezjan. Stwierdza, że małżeństwo cechuje świętość, co jest nie tylko znakiem szczególnej łaski Bożej, ale tę łaskę również

sprawia. W sferze społecznej małżeństwo jest umową, do której dochodzi pomiędzy małżonkami. Poprzez tę umowę dokonuje się akt ofiarowania się sobie wzajemnie.

U podstaw kultury katolickiej (Poznań 1935, Lublin 2002, 2013) jest zbiorem artykułów oraz odczytów głoszonych na konferencjach, w których autor podejmuje szeroko rozumianą problematykę kultury religijno-moralnej. Odwołując się do myśli św. Tomasza z Akwinu, wskazuje na największe wady moralne Polaków, osłabiające ducha narodu oraz hamujące jego rozwój. Wyraża swój sprzeciw wobec fideizmu, indywidualizmu oraz sentymentalizmu, które stały się wypaczeniem polskiej religijności. Jego zdaniem podstawową rolę w życiu religijnym odgrywa zmysł katolicki przejawiający się w obiektywizmie i uniwersalizmie. Jednocześnie krytykuje subiektywizm, który prowadzi do egoizmu duchowego.

Nawyki czy sprawność. Centralne zagadnienie pedagogiki katolickiej (Wilno 1939, Kraków 1961) to studium podejmujące problem wychowania człowieka, które jest bardziej wyrabianiem sprawności niż nawyków. Woroniecki w szczegółowy sposób opisuje i rozróżnia dwa tytułowe zagadnienia, wskazując na ich różnice i wzajemne zależności. Uważa, że całą naukę o wychowaniu należy przemyśleć i odczytać na nowo pod kątem tych dwóch zagadnień. W jego rozumieniu pedagogiki właśnie nauka o sprawności zajmuje centralne miejsce.

W artykule *Moralność a religia* (Edinburgh 1944, Lublin 2002) Woroniecki podejmuje zagadnienie wzajemnego stosunku moralności do religii. Jego zdaniem problem ten budzi wiele nieporozumień wśród zwolenników etyki niezależnej. W centralnym miejscu swojego wywodu stawia pojęcia porządku przyrodzonego i porządku nadprzyrodzonego. Na postawione przez siebie pytanie: czy moralność przyrodzona jest możliwa bez religii nadprzyrodzonej, odpowiada, że bez moralności wzmocnionej przez religię człowiek nie jest w stanie w pełni zrozumieć swojego postępowania.

Umiejętność rządzenia i rozkazywania (Poznań 1947, Wrocław 1992, 2004, Lublin 2016) dotyczy sposobu sprawowania władzy, który jest związany z odpowiedzialnością za realizację dobra wspólnego oraz z dążeniem do rozwoju społeczności. W zamierzeniu Woronieckiego ma to uczyć sztuki kierowania działaniem własnym i osób drugich, zarówno w aspekcie skuteczności tego rządzenia, jak i przestrzegania moralnych zasad. Autor podkreśla rolę rozkazywania, które nierozzerwalnie łączy się z prawem moralnym, boskim i ludzkim,

czerpiącym z nich swoją obowiązującą moc. Umiejętność rządzenia traktuje jako część cnoty roztropności, która jest usprawnieniem rozumu praktycznego, kierującego ludzkim działaniem. W swoim dziele omawia również zagadnienia karcenia i upominania.

W artykule *Rozwój osobistości człowieka* (Kraków 1961) Woroniecki podejmuje problem osoby ludzkiej, która jest bytem o spencjalizowanej naturze. Dynamicznym aspektem osobowego statusu człowieka jest osobowość, będąca rezultatem działania władz duchowych: intelektu i woli. Osobistość natomiast jest doskonałością wynikającą z takiego usprawnienia działania tych władz, które respektuje godność osoby ludzkiej.